

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

БОРЕЙЧУК АННА ВІКТОРІВНА



УДК 378: 347.96(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Рівне – 2018

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національному університеті водного господарства та природокористування, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ПЕЛЕХ Юрій Володимирович, Рівненський державний гуманітарний університет, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, професор кафедри загальної педагогіки, соціальної роботи та освітнього менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЯВОРСЬКА Галина Харлампіївна, Міжнародний гуманітарний університет, завідувач кафедри загальногуманітарних дисциплін;
кандидат педагогічних наук, доцент,
КАЛИТА Олена Петрівна, Університет державної фіскальної служби України, доцент кафедри української словесності та культури.

Захист відбудеться «14» червня 2018 р. об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 47.104.08 у Національному університеті водного господарства та природокористування за адресою: 33028, м. Рівне, вул. Соборна, 11, навчальний корпус № 1, кімната 103 (зала засідань).

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті <http://www.nuwm.edu.ua> та бібліотеці Національного університету водного господарства та природокористування за адресою: 33028, м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75, навчальний корпус № 2, кімната 236.

Автореферат розісланий «14» травня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради



А.В. Кочубей

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Революційним явищем у освітній царині ХХІ століття визнано Болонський процес, до завдань якого також належить створення Європейського простору вищої юридичної освіти. Відтак професійна діяльність правника повинна охоплювати вміння правильно, грамотно формулювати та висловлювати свої правові позиції чи рішення, належно їх аргументувати, брати участь в аргументованій професійній дискусії (листування, переговори, промови, дебати тощо), а також дотримуватись неупередженості, розуміти інтереси та мотиви поведінки інших осіб, примирювати сторони із протилежними інтересами. Освітній процес за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти має сприяти формуванню вмінь і навичок самостійної роботи – умінь планувати, організовувати й контролювати індивідуальну діяльність, а також працювати в команді, розподіляти та координувати завдання, контролювати їхнє виконання.

Для формування відповідних сучасному рівню розвитку суспільства освітніх компетентностей, спрямованих на активну практичну діяльність, а відтак – на ефективне застосування набутих знань і вмінь у професійній юридичній сфері, видається перспективним розроблення та впровадження у навчальний процес підготовки фахівців у галузі права нових освітніх технологій. Як засоби реалізації вищеописаного підходу до навчання дедалі більшого поширення набуває освітньо-діяльнісна технологія. З огляду на відображення в їхній структурі логіки практичної діяльності вони виступають ефективним засобом засвоєння знань, формування компетентностей майбутнього юриста. За висновками проведених досліджень і на основі власного досвіду вважаємо необхідним констатувати, що серед компетентностей, сформованих у майбутніх юристів, пріоритетними варто визнати освітні компетентності, що логічно ототожені із пізнавальними, комунікативними, методологічними та технологічними вміннями студентів і сприяють формуванню високопрофесійного фахівця у галузі права.

Оптимізація формування освітніх компетентностей майбутніх юристів і посилення їхньої ефективності за допомогою методів активного навчання дотична до таких педагогічних проблем, як пошук ефективних шляхів удосконалення навчального процесу (О. Василенко, Л. Виготський, О. Вербицький, В. Вергасов, В. Давидов, Н. Кузьміна, В. Луговий, Ю. Сопільняк, Н. Шишкіна та ін.); активізація пізнавальної діяльності студентів (О. Вербицький, В. Вергасов, І. Куліш, М. Смірнов та ін.); особливості та методика формування компетентностей майбутніх фахівців (Є. Безсмолий, Д. Габріелян, І. Зимня, О. Калита, М. Козяр, Ю. Пелех, Г. Яворська, С. Якубовська та ін.); теоретико-педагогічні та психологічні основи формування освітніх компетентностей (Ю. Бойко, В. Васильєв, С. Гладченкова, Т. Гузик, С. Казанцев, Л. Ніколаєва, С. Пелипчук, О. Рибаків, А. Столяренко та ін.).

У дисертаціях А. Андрощук, Є. Безсмолого, А. Білоножко, В. Гришко, Н. Кожем'яко, Е. Мамаєвої, О. Мурзіної, С. Пелипчук, В. Рижикова,

В. Савіщенко, Є. Тягнирядно із проблем навчання студентів-правознавців простежено зорієнтованість на розвиток професійних умінь як основоположного складника освітніх компетентностей майбутніх юристів.

Попри висвітлення окремих аспектів проблеми використання освітньо-діяльнісної технології і її впливу на формування освітніх компетентностей майбутнього юриста у наукових студіях В. Васильєва, Ю. Винокурова, Н. Григор'євої, В. Молдаван, О. Калити, Н. Кожем'яко й ін., загалом на сьогодні ця проблема залишається недостатньо дослідженою.

Донедавна в Україні не було розроблено Державних стандартів вищої юридичної освіти, що давало змогу кожному ЗВО, який провадить підготовку майбутніх юристів, самостійно розробляти та затверджувати освітні програми. Використання проекту державного стандарту освітньої програми бакалаврського рівня вищої освіти галузі знань 08 – право, спеціальності 081 – право пов'язане із формуванням у студентів загальних і спеціальних (фахових, предметних) компетентностей.

Розроблення провідними правниками та науковцями України вищевказаного проекту передбачало висунення нових вимог до працевлаштування випускників-юристів, що виступають детермінантом не тільки організаційно-структурних змін у їхній підготовці, а й насамперед чіткого визначення педагогічної системи формування у них необхідних компетентностей. Це закономірно увиразнює потребу модернізації змісту вищої юридичної освіти загалом. За сучасних умов розвитку вищої юридичної освіти нагальною є не лише підготовка фахівців із ґрунтовними знаннями законодавства та практики його застосування, а й формування особистості із творчим типом мислення, ініціативної та самостійної в ухваленні рішень. Сприятиме цьому, здебільшого, формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі їхньої професійної підготовки.

В Україні розроблено Національну рамку кваліфікацій (НРК), основна мета якої – функціонування освітнього процесу українських ЗВО на підвалинах компетентнісної парадигми. Це, відтак, позначається і на підготовці фахівців нової формації, зміст якої окреслено в новій редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014). У другому розділі «Перелік компетентностей фахівця зі спеціальності «Право» проекту стандарту вищої освіти йдеться про те, що освітній процес охоплює базову підготовку для подальшої правничої професійної діяльності на засадах дотримання справедливості, неупередженості, співпереживання та високих етичних стандартів.

У ракурсі запропонованого проекту вагомим складником освітнього процесу зі спеціальності «Право» за шостим рівнем НРК (відповідно до ЗУ «Про освіту» (2017) і першим бакалаврським рівнем вищої освіти є забезпечення професійної ерудованості, поваги до професійних цінностей і етичних норм, професійних компетентностей, умінь і навичок, а також усвідомлення здобувачами освітнього ступеня важливості взаємодії права з іншими галузями знань. Процес навчання за вказаним рівнем освіти за спеціальністю «Право» повинен передбачати розвиток аналітичного, критичного та творчого мислення, необхідного правнику для розуміння

значення та змісту права, критичного оцінювання різних концепцій і позицій, належного застосування правових норм у стандартних і нестандартних ситуаціях, правильної підготовки й оформлення процесуальних документів.

Увиразнює актуальність означеної проблеми також те, що виявлення критеріїв і рівнів формування освітніх компетентностей майбутніх юристів важливе для підвищення ефективності роботи науково-педагогічних працівників щодо засвоєння студентами професійних знань, розуміння ними їхньої сутності, вироблення необхідних для майбутнього юриста вмінь, інтеріоризації в систему загальнолюдських і професійних цінностей, а також реалізації таких надбань у їхній майбутній практичній діяльності. Відтак, необхідність удосконалення процесу підготовки юристів і підвищення ефективності формування освітніх компетентностей визначили значущість дослідження обраної проблеми.

Недостатність розроблення проблеми формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі професійної підготовки зумовлена наявністю низки суперечностей між:

- суспільними й інституційними потребами щодо формування освітніх компетентностей майбутніх юристів і недосконалістю їхнього змістового окреслення на законодавчому, науковому та навчально-методичному рівнях;
- сучасними вимогами щодо фаховості майбутніх юристів та організаційними проблемами їх професійної підготовки, спрямованої на відповідність до основних показників системи якості освіти у різнопрофільних ЗВО;
- необхідністю цілеспрямованого набуття освітніх компетентностей майбутніми юристами, що детермінована модернізацією правової системи України та недостатньою розробленістю педагогічних умов і моделі їхнього формування у процесі вивчення дисциплін професійної і практичної підготовки.

Актуальність дослідження та суперечності в системі підготовки майбутніх юристів зумовили вибір теми дисертації **«Формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі професійної підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводили відповідно до плану науково-дослідної теми «Аксіологічний аспект наукових досліджень в моделях суспільних відносин» кафедри суспільних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування (РК № 01014U001365).

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Національного університету водного господарства та природокористування (протокол № 2 від 13.02.2015 р.) та узгоджено бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 28.04.2015 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх юристів у закладах вищої освіти.

Предмет – педагогічні умови і структурно-функціональна модель формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі

професійної підготовки.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов і результативність структурно-функціональної моделі формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у закладах вищої освіти.

Для досягнення мети дослідження передбачено вирішення таких основних **завдань**:

1. З'ясувати особливості тезаурусного підґрунтя основних досліджуваних понять і запропонувати їхнє концептуальне дефініювання.

2. У спектрі проаналізованих методів, методик та освітньо-діяльнісних технологій виокремити ті, що найбільш ефективно впливають на формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі професійної підготовки.

3) Установити й обґрунтувати критерії, показники та рівні сформованості освітніх компетентностей майбутніх юристів.

4) Виокремити педагогічні умови та розробити структурно-функціональну модель формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у закладах вищої освіти й експериментально перевірити їх дієвість.

Логіка дослідження зумовлює використання таких **методів**:

- теоретичних – аналіз філософської, психолого-педагогічної, юридичної, історичної літератури – для дослідження та вирішення поставлених завдань; узагальнення, порівняння, індукції, аналізу та синтезу – для з'ясування питань конструювання та функціонування сучасного освітнього процесу у ЗВО та тлумачення основних понять: «освітні компетентності», «освітньо-діялісна технологія», «ділова гра»; метод рефлексії знань про професійні цінності; метод моделювання під час побудови моделі формування освітніх компетентностей майбутніх юристів із застосуванням авторських методик та технологій;

- емпіричних – констатувальний, формувальний і контрольний педагогічні експерименти – для визначення ефективності використання освітніх технологій і методів у навчанні студентів юридичних спеціальностей; анкетування, бесіди, інтерв'ювання, опитування, психологічне тестування, педагогічне спостереження, метод експертних оцінок; вивчення документації та результатів творчої діяльності – для виявлення і подальшого аналізу досліджуваних явищ;

- статистичних – метод обробки отриманих даних для кількісної та якісної обробки результатів, проведеної за допомогою критеріїв Шапіто-Уїтні, Колмогорова-Смірнова та Стюдента.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що уперше:

- запропоновано авторське визначення «освітніх компетентностей майбутніх юристів» та здійснено комплексний аналіз їх структури, введено в науковий обіг поняття «освітньо-діялісна технологія формування освітніх компетентностей», «проектно задане середовище»;

- систематизовано наочні, практичні та словесні методи, методики та засоби, освітньо-діялісні технології (ділові ігри, технологія аналізу виробничих ситуацій, конструювання процесу виконання ситуаційних виробничих завдань, алгоритмізація «занурення» у професійну діяльність,

моделювання професійної діяльності у навчальному процесі, побудова контекстного навчання в проектно заданому середовищі), що уможливають ефективніше набуття майбутніми юристами професійно-значущих освітніх компетентностей;

- відповідно до авторського бачення встановлено й обґрунтовано компоненти (функціонально-цільовий, проблемно-змістовний, критерійно-оцінний, діяльнісно-технологічний, організаційно-практичний), критерії (гносеологічний, праксіологічний, мотиваційно-аксіологічний, рефлексний) та рівні сформованості (початковий, достатній, високий, досконалий) освітніх компетентностей майбутніх юристів;

- на основі визначених методологічних підходів виокремлено педагогічні умови (стимулювання розвитку в майбутніх юристів внутрішньої мотивації до формування освітніх компетентностей; упровадження у навчальний процес засобів і методів навчання, що сприяють формуванню загальних і спеціальних компетентностей майбутніх юристів; формування у майбутніх юристів професійно значущих якостей шляхом інтеріоризації загальнолюдських і професійних цінностей) та розроблено структурно-функціональну модель, що складається із цільового, організаційного та результативного блоків;

- систематизовано найбільш сприятливі для підвищення рівня готовності майбутнього юриста до професійної діяльності освітні компетентності (когнітивні, методологічні, компетентність щодо вирішення проблем, технологічно-інформаційні, комунікативні);

- удосконалено зміст і структуру професійної підготовки майбутніх юристів, форми, методи та засоби набуття освітніх компетентностей, моделювання освітніх явищ і процесів, пов'язаних із покращенням професійної підготовки майбутніх юристів;

- подальшого розвитку набули теоретичні та практичні засади щодо можливостей використання інноваційних освітніх методів, виокремлених закономірностей, принципів та освітньо-діяльнісних технологій у ході формування освітніх компетентностей майбутніх юристів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено авторську структурно-функціональну модель формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у закладах вищої освіти та методичні матеріали (навчально-методичні посібники «Методика організації і проведення ділових ігор «Навчальний кримінальний процес», «Навчальний цивільний процес», «Ситуаційні задачі з кримінального та цивільного процесів», удосконалено навчально-методичне забезпечення дисциплін «Кримінальний процес» і «Цивільний процес») для її реалізації.

Отримані результати дослідження дали змогу запропонувати науково-педагогічним працівникам розроблену методичку формування освітніх компетентностей майбутніх юристів, що містить зміст, засоби, методи та форми організації освітнього процесу.

Результати дослідження **впроваджено** у практику роботи Національного університету водного господарства та природокористування (довідка № 001-171 від 28 січня 2016 р.), Національного університету «Острозька академія»

(довідка № 33 від 05 грудня 2017 р.), Національного університету біоресурсів та природокористування (довідка № 1174 від 26 квітня 2018 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-28/01/5033 від 29 грудня 2017 р.).

Особистий внесок здобувача в спільних публікаціях: [1] – підібрано ситуативні вправи та завдання до тем навчальних дисциплін «Цивільний процес» та «Кримінальний процес»; [2] – розроблено сценарії ділових ігор з навчальних дисциплін «Цивільний процес» та «Кримінальний процес»; [5] – узагальнено засоби навчання у викладанні дисципліни «Основи римського приватного права» на основі компетентнісного підходу; [13] – запропоновано методіку складання ділової гри «Навчальний цивільний процес»; [14] – окреслено критерії сформованості інструментальних компетентностей майбутніх юристів. У дисертації не використано ідеї та розробки, що належать співавторам.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки дисертації висвітлено у доповідях на науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних* – «Нове у педагогіці та психології сучасного світу» (Львів, 2014), «Вплив досягнень психологічних і педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства» (Харків, 2015), «Наука. Інновації. Соціально-економічний розвиток» (Чернівці, 2015), «Вплив досягнень психологічних і педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства» (Харків, 2015), «Driven to Discover» (Женева, 2015), «Проблеми емпіричних досліджень у психології» (Київ, 2015); *усеукраїнських* – «Сучасна наука: теорія і практика» (Запоріжжя, 2014), «Гуманітарна парадигма як стратегія інноваційного розвитку освіти» (Рівне, 2017), «Вища школа в контексті євроінтеграційних процесів» (Черкаси, 2017), «Сучасні проблеми підготовки вчителя і його професійного вдосконалення» (Чернігів, 2017).

Результати дослідження обговорювали на засіданнях кафедри суспільних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування впродовж 2015-2017 років.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображено у 21 друкованій праці, із них в одноосібних: у наукових фахових виданнях України 7, 3 статті у зарубіжних періодичних виданнях. 3 статті включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, 4 праці у збірниках матеріалів наукових конференцій, 2 навчально-методичні посібники у співавторстві та 2 методичні вказівки.

Структура і обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 267 сторінок (11,2 д.а.), зокрема друкованих 179 сторінок (7,5 д.а) основного тексту дисертації. Список використаних джерел і літератури містить: 172 найменування до першого розділу, з них 4 іноземною мовою; 69 найменувань до другого розділу; 50 найменувань до третього розділу, з них 4 іноземною мовою. Дисертація містить 17 рисунків, 16 таблиць, 8 формул і 20 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження; проаналізовано загальний стан дослідження наукової проблеми; представлено зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами; визначено об'єкт, предмет, мету й основні завдання дослідження; схарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну одержаних результатів, їх теоретичне та практичне значення для педагогічної науки; висвітлено особистий внесок здобувача; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, структуру й обсяг роботи.

У **першому розділі** – *«Теоретичні аспекти формування освітніх компетентностей майбутніх юристів»* – виконано аналіз напрацьованих у вітчизняній і зарубіжній практиці підходів до визначення ключових понять дослідження: «компетентності», «компетенції», «освітні компетентності майбутніх юристів», «професійна підготовка», «освітньо-діяльнісні технології», «ділова гра» тощо. Осмислено особливості діяльнісного підходу до навчання, обґрунтовано принципи забезпечення його реалізації (діяльності, безперервності, цілісності, мінімаксу, психологічної комфортності, варіативності, творчості). Такий підхід названо основоположним для формування освітніх компетентностей. Останні в роботі потрактовано як *сукупність базових знань, їхнього розуміння, умінь, сформованої на основі фахового досвіду системи цінностей, що сприяють формуванню і розвитку всіх необхідних для професійної діяльності якостей*. До них зараховано: когнітивні компетентності (здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу й синтезу); методологічні компетентності (здатність раціонально організовувати й планувати час, діяльність; здатність визначати ефективні методи та способи виконання завдань); компетентність щодо вирішення проблем (здатність ухвалювати відповідальні рішення в стандартних і нестандартних ситуаціях; здатність ефективно вирішувати проблеми); технологічно-інформаційні компетентності (пов'язані із використанням освітньо-діяльнісних технологій, комп'ютерних навичок і здібностей інформаційного управління); лінгвістичні вміння (комунікативні компетентності). Виокремлено основні засоби, що найбільш ефективно впливають на формування освітніх компетентностей. Серед них – освітньо-діяльнісні технології і їхній основний різновид – ділові ігри. Запропоновано таке трактування поняття *освітньо-діяльнісні технології: комплекс проєктованих педагогічних дій, що містить набір теоретико-методичних інструментаріїв, які сприяють активізації пізнавальної діяльності майбутніх юристів шляхом засвоєння конкретного навчального матеріалу для досягнення ефективності під час формування освітніх компетентностей*.

Окреслено типи освітньо-діяльнісних технологій: ділові ігри, технологія аналізу виробничих ситуацій, конструювання процесу вирішення ситуаційних виробничих завдань, алгоритмізація «занурення» у професійну діяльність (у різних варіантах), моделювання професійної діяльності в навчальному процесі, побудова контекстного навчання в «заданому» середовищі.

На основі форми, розробленої в рамках проекту «Tuning», класифіковано види освітніх компетентностей.

З'ясовано, що юридична діяльність відзначається низкою загальних і спеціальних вимог до представників досліджуваної професії. Підкреслено, що до загальних вимог належать кваліфікованість, професіоналізм і здатність до практичної реалізації юридичних знань. Установлено, що ефективність юридичної діяльності визначають сукупністю умов, яка, зокрема, передбачає загальні та спеціальні (забезпечують нормальні умови праці) умови. Резюмовано, що приведення професійної підготовки майбутніх юристів у відповідність до сучасних вимог постає одним із пріоритетних завдань сучасної державної освітньої політики, що увиразнює гостру необхідність затвердження державних документів (стандартів), які регламентують зміст професійної підготовки юристів на етапі реформування інституційно-правового устрою держави. Окремо наголошено на використанні у роботі із майбутніми юристами зарубіжного досвіду. При цьому відзначено, що застосування компетентнісного підходу в системах освіти різних країн детерміновано переходом до інформаційного суспільства, запровадженням високих стандартів якості і в освіті, і в інших сферах життєдіяльності, а також інтеграцією освітніх систем до єдиного світового освітнього простору.

У **другому розділі** – *«Методологічні засади формування освітніх компетентностей у процесі професійної підготовки майбутніх юристів»* концептуалізовано методи формування освітніх компетентностей студентів-юристів у процесі професійної підготовки. Основним недоліком системи правничої освіти є недостатнє формування у випускників вміння застосовувати на практиці набуті теоретичні знання, тобто у несформованості ключових практичних навичок. На вирішення цієї проблеми презентовано методичний концепт, який охоплює найдієвіші освітньо-діяльнісні технології та методи: ділова гра, технологія аналізу виробничих ситуацій, конструювання процесу виконання ситуаційних виробничих завдань, алгоритмізація «занурення» у професійну діяльність, моделювання професійної діяльності в освітньому процесі, побудова контекстного навчання в «проектно заданому середовищі», кейс-метод, метод мозкового штурму та ін. Засадничим методом теоретичного дослідження обрано моделювання, об'єктом якого є системи, конструкції, процеси, типи діяльності, її результати тощо.

У пропонованому дослідженні – це процес формування інструментально-освітніх компетентностей майбутніх юристів за допомогою концептуально виокремлених засобів.

Пріоритетними теоретико-методологічними підходами до дослідження процесу формування освітніх компетентностей майбутнього юриста обрано наукові підходи: аксіологічний, системний, інтегративний, контекстний і діяльнісний.

Основу конструйованої авторської моделі складають три блоки – цільовий, організаційний, результативний. Зміст цільового блоку розкриває цілі й мету дослідження, передбачає аналіз сутності виокремлених освітніх компетентностей і складників системи їхнього формування.



Рис. 1. Структурно-функціональна модель формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі вивчення дисциплін професійної і практичної підготовки

Організаційний блок охоплює освітньо-діяльнісні технології, що сприяють формуванню освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі вивчення дисциплін циклу професійної підготовки.

Результативний блок моделі містить: функціонально-цільовий компонент, необхідний для реалізації впливу на формування освітніх компетентностей комплексу спеціально виокремлених методів, засобів, форм під час вивчення обов'язкових предметів професійної підготовки «Цивільний процес» і «Кримінальний процес»; проблемно-змістовий компонент, що мав на меті оптимізацію змісту вказаних дисциплін на основі міжпредметних зв'язків і використання під час їхнього вивчення проблемного методу як засобу формування освітніх компетентностей; критерійно-оцінний, пов'язаний із розробленням критеріїв оцінювання сформованості освітніх компетентностей у майбутніх юристів у процесі професійної підготовки і відповідних їхніх рівнів; діяльнісно-технологічний, який охоплює встановлення ефективності спільної діяльності студентів і педагога під час формування освітніх компетентностей засобами освітньо-діяльнісної технології; організаційно-практичний, який забезпечував правильну, своєчасну й ефективну організацію і проведення експериментально-дослідницької роботи, спрямованої на підтвердження робочої гіпотези дослідження.

Важливим аспектом роботи було виявлення і обґрунтування педагогічних умов: стимулювання розвитку в майбутніх юристів внутрішньої ціннісної мотивації до зазначених компетентностей; формування та використання професійного інформаційного середовища у ЗВО; систематичне застосування освітньо-діяльнісних технологій під час опанування знаннями з обов'язкових дисциплін професійної підготовки; забезпечення сприятливого психологічного мікроклімату; упровадження у навчальний процес засобів і методів навчання, що сприяють формуванню загальних і спеціальних компетентностей майбутніх юристів; конструювання міждисциплінарних курсів на базі юридичних дисциплін; структурно-змістове забезпечення процесу формування освітніх компетентностей майбутніх юристів шляхом засвоєння відповідних цінностей, закладених під час побудови авторських освітньо-діяльнісних технологій; моделювання процесу формування освітніх компетентностей; формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців-правознавців шляхом інтеріоризації загальнолюдських і професійних цінностей; створення креативного середовища під час вирішення навчальних завдань.

У **третьому розділі** – *«Експериментальна перевірка результативності структурно-функціональної моделі формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі професійної підготовки»* підведено підсумки емпіричних досліджень щодо використання системи освітніх компетентностей як результативно-цільової основи навчання майбутніх юристів у ЗВО України.

Експеримент було проведено у традиційній для педагогічних досліджень формі, тобто впродовж трьох основних етапів – констатувального, формувального та контрольного. Результати щодо рівнів сформованості освітніх компетентностей майбутніх юристів у контрольній (КГ) та експериментальній групі (ЕГ) наведено у таблиці 1.

Порівняльна таблиця рівнів сформованості освітніх компетентностей майбутніх юристів у КГ та ЕГ

Групи студентів	Освітні компетентності майбутніх юристів і рівень їхньої сформованості (%)																			
	Когнітивна (здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу й синтезу)				Комунікативна (письмові й усні комунікаційні вміння рідною мовою)				Технологічно-інформативна (здатність знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел і використовувати сучасні інформаційні технології та бази даних)				Здатність вирішувати проблеми				Здатність ухвалювати рішення			
	Початковий	Середній	Достатній	Високий	Початковий	Середній	Достатній	Високий	Початковий	Середній	Достатній	Високий	Початковий	Середній	Достатній	Високий	Початковий	Середній	Достатній	Високий
КГ	27	60	9	4	23	59	16	2	5	36	51	8	23	68	7	2	21	60	17	2
ЕГ	5	44	41	11	3	34	58	6	4	36	52	8	9	34	43	14	3	41	51	5
ЕГ-КГ	-22	-16	32	7	-20	-26	42	4	-1	0	1	0	-14	-34	36	12	-17	-20	34	3

За результатами, зафіксованими у зведеній таблиці сформованості освітніх компетентностей, простежено значні зміни показників КГ та ЕГ упродовж експерименту. Так, простежено тенденцію до зменшення кількості студентів із початковим і середнім рівнями у ЕГ для всіх видів компетентностей. Крім того, від констатувального етапу експерименту простежено зростання в ЕГ кількості студентів із достатнім і високим рівнями сформованості виокремлених освітніх компетентностей.

Для підтвердження експериментального припущення проведено математично-статистичну обробку узагальнених результатів із використанням критерію Стьюдента. Значення, отримане в ході перевірки, розкриває відмінність ЕГ та КГ і, відтак, доводить достовірність отриманих результатів.

Упровадження розроблених у дослідженні освітньо-діяльнісних технологій зумовило зростання рівня сформованості досліджуваних компетентностей у ЕГ. Графічне представлення встановленої різниці між рівнями сформованості досліджуваних компетентностей майбутніх юристів зображено на рис. 2.

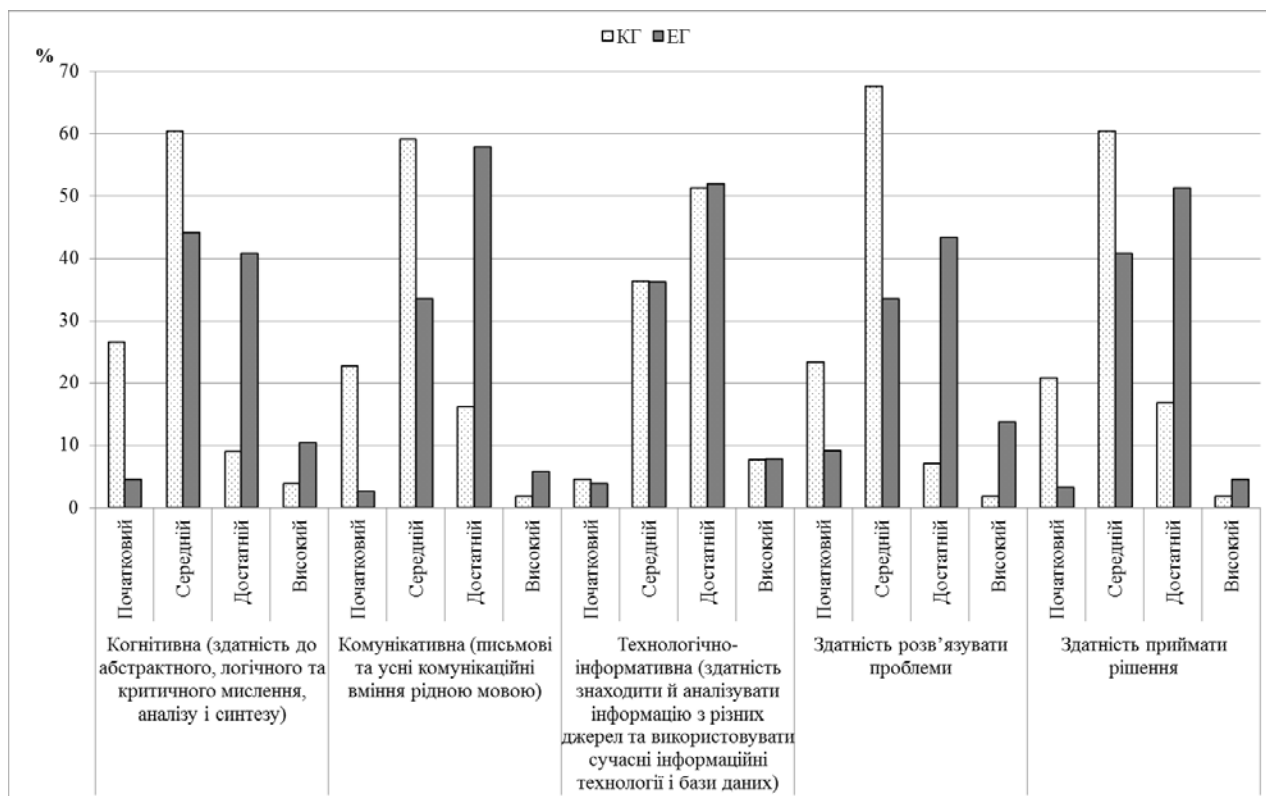


Рис. 2. Показники рівнів сформованості освітніх компетентностей майбутніх юристів на етапі підсумкового контролю

З огляду на те, що кількість студентів із достатнім і високим рівнями вища в ЕГ, а із низьким і початковим – у КГ, можна обґрунтовано констатувати: упровадження структурно-функціональної моделі формування освітніх компетентностей із використанням освітньо-діяльнісних технологій є ефективним, дієвим підходом удосконалення професійно-комплексної підготовки майбутніх юристів. Отже, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що впровадження освітньо-діяльнісних технологій у процес вивчення обов'язкових дисциплін циклу професійної підготовки («Кримінальний процес» і «Цивільний процес») забезпечує підвищення рівня формування освітніх компетентностей.

Застосування освітньо-діяльнісних технологій виявилось найбільш результативним щодо формування компетентності вирішувати проблеми та найменш результативним щодо компетентності, пов'язаної із необхідністю знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел і використовувати сучасні інформаційні технології та бази даних.

ВИСНОВКИ

Результати проведеної роботи дають підстави зробити такі висновки:

1. У дослідженні встановлено, що розвиток сучасної вищої освіти зазнає впливу компетентнісної парадигми, що функціонує у площині Болонського процесу. Тому з'ясовано особливості тезаурусного підґрунтя, підкреслено важливість його розуміння для виокремлення основних освітніх компетентностей майбутніх юристів, сформувані які потрібно у процесі їхньої професійної підготовки. Проаналізовано засадничі для досліджуваного явища поняття «компетентності», «компетенції», «компетентнісний підхід», «освітні компетентності майбутніх юристів», «професійна підготовка», «освітньо-діяльнісна технологія формування освітніх компетентностей», «ділова гра» тощо. Осмислено специфіку діяльнісного підходу до навчання, обґрунтовано принципи забезпечення його реалізації (діяльності, безперервності, цілісності, мінімаксу, психологічної комфортності, варіативності, творчості). Зазначений підхід названо основоположним для формування освітніх компетентностей. До яких зараховано: когнітивні компетентності (здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу й синтезу); методологічні компетентності (здатність до раціональної організації та планування часу, діяльності; здатність до визначення ефективних методів і способів виконання завдань); компетентність щодо вирішення проблем (здатність до ухвалення відповідальних рішень у стандартних і нестандартних ситуаціях; здатність до ефективного вирішення проблем); технологічно-інформаційні компетентності (пов'язані із використанням освітньо-діяльнісної технології, комп'ютерних навичок і здібностей інформаційного управління); комунікативні компетентності (лінгвістичні вміння). Виокремлено основні засоби найбільш ефективного впливу на формування освітніх компетентностей майбутніх юристів, як-от: освітньо-діяльнісна технологія формування освітніх компетентностей і її основний різновид – ділова гра.

Уведено до наукового обігу поняття: *«освітні компетентності майбутніх юристів»* – сукупність базових знань, їхнього розуміння, умінь, сформованої на основі фахового досвіду системи цінностей, що сприяють формуванню і розвитку всіх необхідних для професійної діяльності якостей, *«освітньо-діяльнісна технологія формування освітніх компетентностей»* – комплекс проєктованих педагогічних дій, що містить набір теоретико-методичних інструментаріїв, які сприяють активізації пізнавальної діяльності майбутніх юристів шляхом засвоєння конкретного навчального матеріалу для досягнення ефективності під час формування освітніх компетентностей, *«проектно задане середовище»* – заздалегідь спроектована на основі спеціально розроблених проблемно-розвивальних, професійно-орієнтованих завдань система, ґрунтована на суб'єкт-суб'єктній взаємодії учасників освітнього процесу з ціллю формування освітніх компетентностей майбутніх юристів, їх загальної та розумової культури.

2. У ракурсі авторського бачення проаналізовано низку таких традиційних методів, як: наочні (документи, кросворди); практичні (творчі проблемні

завдання, робота у малих групах, мозковий штурм, кейс-метод, сократівський метод, проведення ігор, виконання ситуативних завдань); словесні (брейн-ринг, моделювання ситуацій, уявні ігри), та на їхній основі розроблено авторську методику формування освітніх компетентностей майбутніх юристів за допомогою спеціально дібраних засобів. Доведено, що формування освітніх компетентностей юриста відбувається під час вивчення обов'язкових дисциплін професійного циклу у процесі розумово-розвивальної діяльності, а застосування концептуально дібраних методів і засобів (елементів освітньо-діяльничої технології) сприяє підвищенню його ефективності та результативності. З'ясовано, що формування ключових освітніх компетентностей у студентів спеціальності 0081 «Право» забезпечує застосування методу ділової гри як найбільш тісно пов'язаного із моделюванням реальних життєво-професійних ситуацій. Майбутні фахівці правничої галузі здатні у нетрадиційний спосіб цілеспрямовано набувати когнітивних (здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу й синтезу), комунікативних (письмові й усні комунікаційні вміння рідною мовою), технологічно-інформаційних (здатність знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел, послуговуватися сучасними інформаційними технологіями та базами даних), компетентностей щодо вирішення проблем і ухвалення рішень. Шляхом авторського аналізу використання освітньо-діяльничої технології для формування освітніх компетентностей у юристів за кордоном також підтверджено ефективність і продуктивність залучення ігрових технологій як методу активного навчання, поєданого із традиційними методами.

3. Проаналізовано системи професійної підготовки майбутніх юристів у ракурсі набуття ними ключових освітніх компетентностей, унаслідок чого виявлено, обґрунтовано компоненти, критерії та рівні сформованості останніх, а відтак – і можливість оцінювання.

Основними компонентами процесу формування досліджуваних компетентностей названо: функціонально-цільовий, що визначає цілі та завдання професійної підготовки фахівців-юристів; проблемно-змістовний, який розкриває етапи впровадження освітньо-діяльничої технології як пріоритетного засобу формування освітніх компетентностей; критерійно-оцінний, який дає змогу викладачеві оцінити рівень знань студентів; професійно-змістовий, що забезпечує закладення у студентів підвалин професійної діяльності; діяльничо-технологічний, який уможливорює формування у студентів підходів до організації роботи та вирішення завдань; організаційно-практичний, який дає можливість викладачеві організувати навчальний процес з увагою до професійних потреб студента. До критеріїв зараховано: гносеологічний, праксіологічний, мотиваційно-аксіологічний, рефлексний. На основі змістових чинників, компонентів і критеріїв встановлено відповідні рівні (початковий, репродуктивно-пізнавальний, продуктивно-перетворювальний, професійно-компетентний) сформованості освітніх компетентностей юристів.

4. Виокремлено педагогічні умови, а також розроблено й упроваджено в

освітній процес, експериментально перевірено структурно-функціональну модель формування освітніх компетентностей майбутніх юристів із використанням освітньо-діяльній технології формування освітніх компетентностей. Запропонована модель складається із трьох взаємопов'язаних блоків, як-от: цільовий (мета, педагогічні умови, освітні компетентності, принципи, система компонентів процесу формування досліджуваних компетентностей майбутніх юристів, педагогічні умови); організаційний (освітньо-діяльній технологія, вибрані обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки, методи й інші засоби навчання); результативний (критерії та рівні сформованості інструментальних компетентностей майбутніх юристів; результат).

Аналіз показників рівня сформованості освітніх компетентностей майбутніх юристів і використання програмного пакету Statistica 17 слугували підставою для констатації про ефективність запропонованої в роботі моделі. За результатами аналізу даних на основі застосування критеріїв Шапіто-Уїтні, Колмогорова-Смірнова та Стюдента з'ясовано, що отримані дані із припустимою вірогідністю відображають позитивну, достовірну динаміку рівня сформованості освітніх компетентностей учасників експериментальних груп. Констатовано про сформованість у експериментальних групах, після впровадження розроблених у дослідженні підходів, кожної окремої компетентності на значно вищому рівні, ніж у контрольних, про що дають змогу стверджувати отримані статистичні дані. Запропоновані рівні – низький, середній, високий і досконалий – переконливо характеризують ефективність розробленої моделі та виокремлених педагогічних умов: на етапі констатувального експерименту показники обох груп учасників експерименту мали однаковий рівень, а після впровадження авторської методики спостережено значне переважання високого та досконалого рівнів у експериментальних групах, переважання низького та середнього рівнів у контрольних. Після створення відповідних педагогічних умов і впровадження моделі формування освітніх компетентностей виявлено, що загальний середній рівень сформованості інструментальних компетентностей вищий в учасників експериментальних груп на 11%. Унаслідок математично-статистичної обробки отриманих даних на констатувальному та контрольному етапах дослідження доведено їхню достовірність, а відтак – достовірність експериментальної перевірки загалом. Шляхом комплексної експериментальної, математично статистичної перевірки ефективності авторських педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування освітніх компетентностей майбутніх юристів підтверджено наукові припущення дослідження і констатовано про їхню дієвість і ефективність. Доведено, що запропоновані методичні підходи із формування освітніх компетентностей майбутніх юристів доцільно й необхідно інтегрувати в сучасний процес підготовки майбутніх юристів.

Проведене дослідження не претендує на вичерпність усіх дискусійних і проблемних питань, адже спеціальної наукової розвідки потребують питання підготовки й адаптації викладацького складу до формування освітніх

компетентностей майбутніх юристів на основі засобів широкого спектра освітньо-діяльнісних технологій у контексті модернізації системи вищої освіти України, а також постійно вдосконалюваних, стрімко прогресуючих вимог Болонського процесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Навчальні та навчально-методичні посібники

1. Борейчук А., Пелех Ю. Ситуативні задачі з дисциплін «Цивільний процес» та «Кримінальний процес» для студентів напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» Рівне : НУВГП, 2016. 177 с.

2. Борейчук А., Сахнюк В. Ділові ігри з Кримінального процесу та Цивільного процесу: методичні рекомендації. Рівне : ТМ «Доцент», 2015. 98 с.

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

3. Борейчук А. В. Змістово-структурні особливості інструментальних компетентностей майбутніх юристів. Наукові записки. Випуск 9. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 3. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. С. 26–29.

4. Борейчук А. В. Розвиток професійно-значущих якостей фахівця як педагогічна умова формування інструментальних компетентностей майбутнього юриста. Теорія та методика професійної освіти : електронне наукове фахове видання. Випуск № 10 (2). К. : НАПН України, 2016. URL: <http://tmpe.eor.by/>

5. Борейчук А. В., Гришко В. І. Роль засобів навчання у викладанні дисципліни «Основи римського приватного права» (на основі компетентнісного підходу). Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : електрон. наук. фах. вид. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. Вип. 3. Хмельницький: [б. в.], 2016. URL: <http://nadpsu.edu.ua/index.php/12-nauka/98-pedagogichni-nauki-visnik.html>

6. Борейчук А. Інструментальні компетентності майбутніх юристів: теоретичний аспект. Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ЗВО. № 1. Рівне : РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2016. С. 19–25.

7. Борейчук А. Педагогічна доцільність використання ділової гри у професійній підготовці майбутніх юристів. Driven to Discover. International scientific-practical congress of pedagogues, psychologists and medics: materials of proceedings of the International Scientific and Practical Congress. Geneva (Switzerland). 2015. С. 25–28.

8. Борейчук А. Формування інструментальних компетентностей студентів юристів за допомогою ігрових форм та методів. Педагогічні інновації у фаховій освіті. Збірник наукових праць. Випуск 1 (6). Ужгород, 2015. С. 97–102.

9. Борейчук А. Формування інструментальних компетентностей студентів-юристів за допомогою ігрових форм та методів. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 2. Бердянськ: ФОП Ткачук О. В., 2015. С. 17–22.

10. Борейчук А. Характеристика образовательно-деятельностных

технологій обучения будущих юристов. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III(37), Issue: 75. Budapest, 2015. PP. 25– 28.

11. Борейчук А. Характеристика освітньо-діяльнісних технологій підготовки майбутніх юристів у сучасній педагогічній науці. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Додаток 3 до Вип. 36. Том 2 (18). Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». Київ : Гнозис, 2016. С. 225–234.

12. Борейчук А. Характеристика освітньо-діяльнісних технологій підготовки майбутніх юристів у сучасній педагогічній практиці. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Додаток 2 до Вип. 36: Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». Вип. 12. Київ : Гнозис, 2015. С. 224–232.

13. Борейчук А., Цимбалюк В. Особливості проведення ділової гри «Навчальний цивільний процес» під час професійної підготовки майбутніх юристів. *Молодий вчений*. 2015. № 2. С. 129–133.

14. Борейчук А. В., Гришко В. І. Критерії та рівні сформованості інструментальних компетентностей майбутніх юристів у навчальному процесі вищого навчального закладу. *Педагогічні науки*. № 69. Херсон, 2016. С. 11–16.

15. Boreichuk Anna. Pedagogical conditions as the main factor of the of future lawyers' educational competences formation. *Journal of Education, Health and Sport*. 2017; 7(12): 619-633. eISSN2391-8306. URL: <http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/5316>

Опубліковані праці апробаційного характеру

16. Борейчук А. Активізація навчальної діяльності студентів-юристів за допомогою методів активного навчання. *Сучасна наука: теорія і практика: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції (м. Запоріжжя, 28–29 листопада, 2014 р.)*. Запоріжжя, 2014. С. 81– 84.

17. Борейчук А. Компоненти, критерії та рівні сформованості інструментальних компетентностей майбутніх правознавців під час вивчення галузевих дисциплін. *Наука. Інновації. Соціально-економічний розвиток: матеріали XXX Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Чернівці, 15-16 грудня, 2015 р.)*. Т. 4. Київ : Науково-видавничий центр «Лабораторія думки», 2015. С. 18–20.

18. Борейчук А. Особливості впровадження в навчальний процес ігрових методів у країнах з різною освітньою правовою системою. Вплив досягнень психологічних і педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства. *Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 13-14 березня, 2015 р.)*. Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2015. С. 35–39.

19. Борейчук А. Педагогічні умови використання методу ділової гри у професійній підготовці майбутніх юристів. *Нове у педагогіці та психології сучасного світу: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-*

практичної конференції (м. Львів, 28–29 листопада, 2014 р.). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014. С. 130–132.

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати

20. Борейчук А. В. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Кримінальний процес» для студентів напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» денної форми навчання. Рівне : НУВГП, 2013. 51 с.

21. Борейчук А. В. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Цивільний процес» для студентів денної форми навчання спеціальності 8.03040101 «Правознавство» в галузі знань 0304 «Право». Рівне : НУВГП, 2013. 34 с.

АНОТАЦІЯ

Борейчук А. В. Формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі професійної підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний університет водного господарства та природокористування. – Рівне, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі формування освітніх компетентностей майбутніх юристів за допомогою освітньо-діяльнісної технології формування освітніх компетентностей. Здійснено теоретичне узагальнення та подано новий підхід до розв'язання актуального завдання, що полягає у вдосконаленні організації навчального процесу студентам-юристам, що навчаються на третьому та четвертому курсах, визначенні критерії та рівні сформованості в них освітніх компетентностей (початковий, середній, високий, досконалий).

Обґрунтовано роль та значення галузевих дисциплін у процесі формування освітніх компетентностей майбутніх юристів. Запропоновано шляхи вдосконалення форм, методів і засобів навчання, що ефективно сприяють формуванню освітніх компетентностей майбутніх юристів. Обґрунтовано та експериментально перевірено структурно-функціональну модель формування освітніх компетентностей майбутніх юристів.

Доведено дієвість змодельованої методики формування освітніх компетентностей майбутніх юристів на прикладах курсів «Цивільний процес», «Кримінальний процес».

Ключові слова: компетентності, компетенції, освітні компетентності майбутніх юристів, інструментальні компетентності, освітньо-діялісна технологія формування освітніх компетентностей, проектно задане середовище, професійна підготовка, ділова гра.

АННОТАЦИЯ

Борейчук А. В. Формирование образовательных компетенций будущих юристов во время профессиональной подготовки. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный университет водного хозяйства и природопользования. – Ровно, 2018.

Диссертационное исследование посвящено проблеме формирования образовательных компетенций будущих юристов с помощью образовательно-деятельностной технологий образовательных компетенций. Осуществлено теоретическое обобщение и представлены новый подход к решению актуальной задачи, заключающейся в совершенствовании организации учебного процесса студентов-юристов, обучающихся на третьем и четвертому курсах, определении критерии и уровни сформированности у них образовательных компетенций (начальный, средний, высокий, совершенный).

Обоснована роль и значение отраслевых дисциплин в процессе формирования образовательных компетенций будущих юристов. Предложены пути совершенствования форм, методов и средств обучения, эффективно способствуют формированию образовательных компетенций будущих юристов. Обосновано и экспериментально проверена структурно-функциональная модель формирования образовательных компетенций будущих юристов.

Доказано действенность смоделированной методики формирования образовательных компетенций будущих юристов на примерах курсов «Гражданский процесс», «Уголовный процесс».

Ключевые слова: компетентности, компетенции, образовательные компетентности будущих юристов, инструментальные компетентности, образовательно-деятельностная технология формирования образовательных компетентностей, проектно заданная среда, профессиональная подготовка, деловая игра.

SAMMARY

Boreichuk A.V. Future lawyers' education competences formation in the process of professional training. – Qualificative research paper as a manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences (Doctor of Philosophy) in the specialty 13.00.04 Theory and methodology of professional education. – National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, 2018.

The dissertation is devoted to theoretical, methodological principles and conceptualization of the model of future lawyers' educational competences formation as an effective target basis for training future lawyers in the process of professional education. Noted that the development of modern higher education unfolds in the measurement of the competence paradigm that functions within the Bologna process.

Scientific novelty of the results obtained lies in the following: the concept of «educational competence of future lawyers», «educational and activity technology of formation of educational competences», «projectively given environment» was introduced to scientific circulation; methods, methodology and means (education-activity technologies), which have the potential for more effective acquisition of professional qualifying educational competences by future lawyers were systematized; on the basis of the author's vision, the criteria, indicators and levels of formation of educational competences of future lawyers have been established and substantiated; a structural-functional model consisting of target, organizational and effective blocks has been developed; those educational competences are systematized, which will most of all help increase the level of readiness of the future lawyer for professional activity; the content and structure of future lawyers' professional training, the forms, methods and means of acquiring general and special competences, modeling of educational phenomena and processes related to the improvement of the training of future lawyers have been improved.

The structural-functional model of formation future lawyers' educational competences with the use of educational-activity technologies has been developed, introduced into the educational process and experimentally verified. The model consists of three interconnected blocks the target (goal, distinct educational competences, principles, the system of components of the process of forming the investigated competences of future lawyers, pedagogical conditions); organizational (compulsory disciplines of the cycle of vocational training, educational and activity technologies and other methods and means of training); effective (criteria and levels of formation of educational competences of future lawyers, program results).

The effectiveness of the developed model was verified by substantiating levels of competency. At the stage of the recording experiment, the same levels of formation of educational competences in the experimental and control groups were observed, and after the introduction of the author's technique, a significant predominance of high and perfect levels in experimental groups against the background of the dominance of the low and the average in the control. On the basis of mathematical and statistical processing of the obtained data at the confirmatory and control stages of the study, their authenticity and, therefore, the reliability of the experimental verification as a whole were determined.

Keywords: competence, skills, future lawyers' educational competences, instrumental competences, educational-activity technology of formation of educational competences, given project environment, professional training, business game.

Підписано до друку 25.04.2018 р. Формат 60×90¹/₁₆.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.
Зам. № 5362.

*Видавець і виготовлювач
Національний університет
водного господарства та природокористування,
вул. Соборна, 11, м. Рівне, 33028.*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції РВ № 31 від 26.04.2005 р.*